

РЕЦЕНЗІЇ

DOI <https://doi.org/10.24919/2663-6042.20.2023.13>

МОВНО-ЕСТЕТИЧНА ПАРАДИГМАТИКА ПРОЗОВОГО ДИСКУРСУ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ

Рецензія на збірку статей з проблем лінгвостилістики Лідії Прокопович «Прозовий дискурс Мирослава Дочинця в контексті сучасних мовно-естетичних парадигм» (Мукачево : МДУ, 2023. 185 с.)¹

Рецензована авторська збірка статей з проблем лінгвостилістики Лідії Прокопович «Прозовий дискурс Мирослава Дочинця у контексті сучасних мовно-естетичних парадигм» вміщує виконані автором упродовж певного часового відтинку дослідження, присвячені аналізу використання різних художніх засобів, стилістичних прийомів як виразників ідіостилу Мирослава Дочинця – відомого сучасного українського письменника, публіциста, видавця, громадського діяча, творчість якого літературні критики вважають «знаковим явищем у сучасній українській літературі», адже вона «засвідчує дієву значущість справжнього мистецтва, утверджує вічні життєві істини, вчить жити і виживати за різних обставин» (О. Телько).

Опубліковані розвідки формують два розділи. Перший – «Лексико-семантичні та функційно-стилістичні особливості засобів експресії у прозі Мирослава Дочинця» – об'єднує наукові статті, у яких авторка окреслює лексико-семантичні та функційно-стилістичні особливості створення експресії в полотні того чи того прозового твору Мирослава Дочинця загалом та докладно спиняється на лексичних і стилістичних засобах, що слугують цьому, зокрема. Запропонована архітектоніка матеріалів сприяє поступовому увиразненню тих важливих аспектів творчої манери митця, які допомагають збагнути неповторність його таланту, заглибитися в таїну його слова, пізнати тонкий психологізм його помислів тощо. Власне тому спершу подано наукову статтю «Своєрідність художнього мовомислення Мирослава Дочинця», у якій представлено Мирослава Дочинця як одного з найяскравіших письменників української літератури початку ХХІ століття, «майстра масштабного мислення» (В. Базилевський), оповідача, твори якого «відклялися в пам'яті пізнавальним матеріалом, мальовничим густописом письма, інтригуючою подієвістю, характерами і мовним повнокров'ям» (В. Базилевський). Подальші дослідження Лідії Прокопович репрезентують автора як вихідця із Закарпатського краю, актуалізуючи різні риси його ідіостилу й передусім етнографізм (статті «Лексико-семантичні особливості закарпатських говірок у романі Мирослава Дочинця «Мафтей» і «Діалектна лексика у романі Мирослава Дочинця «Мафтей»»). А далі докладно схарактеризовано роль лексичних засобів для розкриття

авторської концепції в тому чи тому творі. Серед іншого, зосереджено увагу на використанні сакральної лексики («Тенденції та специфіка вияву змін сакральних лексем у романі Мирослава Дочинця «Мафтей»), фразеологізмів («Семантико-стилістичні функції фразем у романі Мирослава Дочинця «Мафтей»), афоризмів («Функціонально-стилістичний аналіз афоризмів у романі Мирослава Дочинця «Мафтей»), арготичної лексики («Особливості функціонування арготичної лексики у романі Мирослава Дочинця «Лис»), антропонімів («Образно-стилістичний потенціал антропонімів як невід'ємний елемент структури художніх текстів Мирослава Дочинця»). Об'єктами дослідження постають і різні логіко-сміслові відношення між словами, зокрема синонімії («Семантико-стилістичні функції лексичної синонімії у романі Мирослава Дочинця «Мафтей»), а також словотворення, у результаті якого з'являються оригінальні деривати як засоби вираження експресії («Індивідуально-авторські словотвірні одиниці у романі Мирослава Дочинця «Мафтей»).

Завершує перший розділ низка статей, у яких для опису тих чи тих лексичних одиниць як виразників художньої манери М. Дочинця використано т. зв. польову організацію, яка дає змогу «осмислити художній авторський макротекст як систему семантичних і стилістичних взаємовідношень, зв'язків, індивідуальних для кожного автора» (Л. Прокопович). Польова організація стосовно художнього тексту, на протипагу польовій організації, використовуваної для опису лексико-семантичної структури мови, має свою специфіку. Ця специфіка полягає у функційній і структурній трансформації загальнономовного семантичного поля, накладеного на художній контекст, у відкритості до наповнення новими елементами, відношеннями, зв'язками. Тут теж традиційно вирізняють ядро, тобто мовні одиниці (лексеми), що найвлучніше експресивізують висловлювання, та мовні одиниці навколоядерної і потім периферійної зон, ступінь емоційності яких поступово спадає. Проте межі поля в художньому дискурсі більш рухливі, гнучкі, ніж поняття поля в семантиці. «Така трансформація пояснюється тим, що елементи загальнономовного вжитку мають значну кількість відтінків і несуть заряд суб'єктивності» (Л. Прокопович). У рецензованій збірці описові різних полів (мікрополів), актуальних, на думку авторки, для висвітлення маніфестованої у назві наукової проблеми, присвячено статті: «Лексико-семантичне мікрополе «очі» як фрагмент мовного портрета людини в романі Мирослава Дочинця

¹ Прокопович Л. Прозовий дискурс Мирослава Дочинця у контексті сучасних мовно-естетичних парадигм: авторська збірка статей з проблем лінгвостилістики / Л. Прокопович. – Мукачево: МДУ, 2023. – 185 с.

«Мафтей», «Змістовий та функціонально-стилістичний потенціал лексико-семантичного поля *людина* в романі Мирослава Дочинця «Лис», «Лексико-семантичне мікрополе *соціальний простір* у романі Мирослава Дочинця «Мафтей», «Лексико-семантичне поле *час* у романі Мирослава Дочинця «Криничар»

У другому розділі – «Номінативні одиниці в когнітивно-культурному просторі художнього тексту» – ракурс аналізу зміщено в площину антропоцентризму як домінуючого підходу до аналізу мовних явищ у когнітивному аспекті. У статтях («Вербалізація лінгвокультури *вода* в романі Мирослава Дочинця «Мафтей», «Асоціативно-образний концепт *світ* у художньому дискурсі Мирослава Дочинця», «Вербалізація концепту *час* в романі Мирослава Дочинця «Мафтей») для опису засобів вираження експресії використано концепти як структурні одиниці, складна будова яких передбачає систематизацію різнорівневих мовних одиниць, що

їх вербалізують, і лексичні одиниці є одним зі складників таких систематизувальних одиниць.

Практичне значення рецензованої наукової праці полягає в тому, що запропоновані матеріали можуть бути використані під час викладання в закладах вищої освіти курсів «Лінгвістичний аналіз тексту», «Лінгвокультурологія», «Стилістика сучасної української літературної мови», спецсеминарів чи спецкурсів, присвячених питанням лінгвопоетики Мирослава Дочинця, а також у процесі написання студентами кваліфікаційних робіт, зокрема мовознавчого спрямування.

Оксана Кушлик

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української мови
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка